

Jakub Sawicki

Nieznane statuty synodu diecezji włocławskiej z 1612 roku na podstawie materiałów zebranych przez ks. Teofila Długosza

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 15/3-4, 195-213

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JAKUB SAWICKI

**NIEZNANE STATUTY SYNODU DIECEZJI WŁOCŁAWSKIEJ
z 1612 ROKU****na podstawie materiałów zebranych przez ks. Teofila Długosza
przygotował do druku i wydał Jakub Sawicki**

Habent sua fata libelli. Dziwne są koleje niniejszej publikacji, ukazującej się z opóźnieniem przeszło czterdziestoletnim.

O synodzie diecezjalnym wrocławskim odprawionym w 1612 r. we Wrocławku wiemy od dawna. Wykazał go ks. Zenon Chodyński w swoim zbiorze p.t. *Statuta synodalia dioecesis Wladislaviensis et Pomeraniae*, wydany w Warszawie w 1890 roku, pod poz. XX na str. 161—163, a podstawę źródłową publikowanych materiałów do tego synodu odnoszących się omówił w swej przedmowie pod poz. XXVI na str. XXXIII.

Materiały ogłoszone drukiem przez ks. Chodyńskiego to: 1) Processus intimationis synodi dioecesanae biskupa Wawrzyńca Gembickiego z daty Warszawa, 13 kwietnia 1612 r. zwołujący synod do Wrocławka na dzień 22 maja tegoż roku do katedry, 2) Zapiska w regestach bpa Wawrzyńca Gembickiego (tom 36 fol. 423) o przybyciu biskupa do Wrocławka i o odprawieniu synodu, 3) Processus pro colligenda contributione in supradicta synodo editus tegoż autora z daty Wrocławek, 27 maja 1612 r. Ks. Zenon Chodyński wyraźnie zaznacza, że „constitutiones in praefata Synodo promugatas nullibi inveni”. Widocznie nie zachował się w archiwum biskupów wrocławskich żaden rękopiśmienny przekaz uchwalonych na synodzie statutów, ani w oryginale, ani w odpisie.

Kopię ogłoszonych na synodzie statutów odnalazł dopiero w 1931 roku ks. Teofil Długosz, późniejszy profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, w Archiwum Kongregacji Soborowej w Rzymie wśród relacji biskupów wrocławskich i podał o tym wiadomość w artykule pisanym w Rzymie, a drukowanym w lwowskich *Collectanea Theologica* (późniejszym Przeglądzie Teologicznym) R. 12 (1931), str. 254—255.

Krótki, bardzo sumaryczny opis odnalezionej kopii statutów wrocławskich z 1612 roku, jaki dał ks. Długosz, pozwala stwierdzić z całą oczywistością, że nie jest to oryginał statutów, lecz kopia zapewne urzędowa, którą biskup przesłał do Kongregacji przy liście z daty Warszawa, 22 października 1612 roku, z prośbą o zbadanie, poprawienie i zatwierdzenie statutów. Spis rubryk, podany przez ks. Długosza w swym artykule, orientuje, że statuty są ważnym ogniwem w rozwoju prawa party-

kularnego diecezji wrocławskiej okresu potrydenckiego i że znajomość ich wzbogaci w niejednym kierunku nasze wiadomości o wprowadzaniu reform trydenckich w diecezji wrocławskiej, a nadto dostarczy szeregu ciekawych szczegółów do charakterystyki biskupa ustawodawcy, późniejszego (od 1615 r.) prymasa i wybitnego statysty. To też zapowiedź ks. Długosza, iż „ma zamiar wydać wkrótce ten zabytek naszego partykularnego prawa kanonicznego” zaostrzyła ciekawość kanonistów i historyków.

Jednakże płynęły lata, a zapowiedziana publikacja nie pojawiła się. Wybuchła druga wojna światowa, a z jej wybuchem w niwecz obrócona została wszelka publiczna aktywność naukowa i wydawnicza. Lecz praca badawcza — na przekór złym mocom — toczyła się dalej pod pozorną skorupą martwoty. Nie ustały też osobiste kontakty między poszczególnymi badaczami, a nawet między niektórymi środowiskami naukowymi. Szczególnie żywy w okresie okupacji był mój kontakt ze środowiskiem lwowskim, grupującym się głównie w przybytku kultury polskiej przy ul. Ossolińskich. W moich pracach nad dziejami synodów polskich i w moich poszukiwaniach za nie wydany dotąd tekstami synodów doznałem od kolegów pracujących w tym okresie w Ossolineum, jak od Wojciecha Hejnosza i ś. p. Romana Grodeckiego, wiele cennej i życzliwej pomocy. Tą drogą również nawiązałem listowny kontakt z ks. profesorem Teofilem Długoszem, prosząc go o przesłanie mi odpisu tekstu synodu wrocławskiego z 1612 roku. W odpowiedzi nadesłał mi ks. Długosz przepisany ręcznie na 20 stronach liniowanego papieru dużego formatu cały tekst statutów, poprzedzony jego przedmową wydawniczą oraz listem bpa Gembickiego do kardynałów z daty Warszawa, 22 października 1612 r., lecz bez uwag referenta Kongregacji rzymskiej. Do przesyłki dołączona była mała karteczka pisana ołówkiem własną ręką ks. Długosza tej treści:

„Lw. dn. 28/7 1943. — Wielmożny Panie, kolacjonowałem. Zresztą to nie do druku. Przepisano tylko niektóre uwagi wydawnicze, tego nie poprawiałem. Z szacunkiem X. T. Długosz”.

Przejrzenie nadesłanej mi rękopiśmiennej kopii przekonało mnie, że teksty w tej postaci, w jakiej przekazał mi je ks. Długosz, istotnie do druku się nie nadają, zresztą nie czułem się upoważniony do wszczynania jakichkolwiek własnych kroków celem przygotowywania publikacji tego cennego zabytku, nie chcąc wkraczać w uprawnienia jego odkrywcy. Kontaktów osobistych z ks. profesorem Długoszem po wojnie nie udało mi się nawiązać, tym samym nie miałem sposobności zapytania go o losy zabytku i o jego plany wydawnicze, a sprawą tym bardziej nie przedstawiała dla mnie aktualnego interesu, że synodami diecezji wrocławskiej postanowiłem na razie nie zajmować się.

W 1965 roku Redakcja „Prawa kanonicznego” nadesłała mi niespodziewanie sporządzony przez ks. Długosza w jednym egzemplarzu maszynopis projektowanego przezeń i przedłożonego do druku wydawnictwa, obejmujący kartę okładkową z napisem: „Synod wrocławski 1612”,

a u dołu: „X. T. Długosz — Zakopane 21/12 1932”, oraz 23 numerowane karty zawierające przedmowę wydawcy, list bpa Gembickiego z 22. X. 1612 r., tekst statutów synodalnych i uwagi referenta Kongregacji rzymskiej. Tekst maszynopisu wykazuje niektóre, zresztą bardzo nieliczne poprawki i ulepszenia w porównaniu z tekstem rękopiśmiennym przekazanym mi w 1943 roku, jednakże daleki jest jeszcze od tego stanu, który kwalifikowałby go do ogłoszenia w czasopiśmie naukowym. Skoro jednak ks. prof. Długosz zdecydował się na oddanie tekstu do publikacji, i na udostępnienie nareszcie tego ważnego pomnika prawa kanonicznego nauce i badaczom, z czym zwlekał od 1932 roku, uważałem za swój obowiązek — wezwany do tego przez Redakcję Prawa kanon. — uczynić wszystko, aby mu przynajmniej teraz w tym dopomóc, tak, aby publikacja odpowiadała dzisiejszym wymogom nauki i techniki edytorskiej. W tym celu rozpocząłem w porozumieniu z wymienioną Redakcją starania o dotarcie do rzymskiej kopii statutów włocławskich, na której oparł się ks. Długosz, by tekst skolacjonować z podstawą wydawniczą. Gdy jednak usilne starania moje przez przeszło dwa lata nie odniosły skutku, zrezygnowałem narazie z powierzonego mi przez Redakcję „Prawa kanonicznego” zadania i odesłałem jej przekazany mi maszynopis tekstu przy liście z daty Warszawa, dnia 4. X. 1967 r., w którym uzasadniałem zwrot maszynopisu jak następuje:

W załączeniu zwracam przesłany mi swego czasu do wglądu i do zaopiniowania maszynopis publikacji ks. prof. Teofila Długosza zawierający tekst statutów synodu diecezji włocławskiej z 1612 r.

Podjąłem się przygotować tę publikację do druku, a to przez skolacjonowanie nadesłanego przez ks. Długosza tekstu z oryginałem znajdującym się w archiwum Kongregacji Soboru w Rzymie.

Od przeszło 2 lat czynię starania różnymi drogami o uzyskanie mikrofilmu oryginału. Starania moje dotąd poozstały bez wyniku.

W tym stanie rzeczy oddaję maszynopis do dyspozycji Redakcji. Od siebie zaznaczam, że według mego przekonania publikacja omawiana w stanie obecnym nie nadaje się do druku w czasopiśmie naukowym. Opracowanie samego tekstu jest niewystarczające, pisownia nie ujednostajniona, są oczywiście błędne odczyty, których jednak poprawić bez porównania z oryginałem nie można. Wstęp edytorski nie zawiera szeregu elementów niezbędnych w najprymitywniejszym nawet ujęciu. Maszynopis nadesłany, to surowy materiał, z którego można by dopiero próbować stworzyć publikację nadającą się do druku.

Nie zaniechałem jednakże dalszych wysiłków, by wejść wreszcie w posiadanie mikrofilmu czy też fotokopii rzymskiej kopii statutów. Dopiero w czerwcu 1969 roku z okazji mojej bytności w Lublinie, poinformował mnie na moje konkretne zapytanie p. Dr Wiesław Müller, pracownik naukowy KUL-u, iż w zbiorach mikrofilmowych KUL-u znajduje się również mikrofilm relacji włocławskich. Okazało się, że i opi-

sane przez ks. Długosza teksty objęte są klatkami mikrofilmu i że karty rzymskiej kopii są foliowane od 67 do 73v, do czego dochodzi na końcu jeszcze jedna karta, nie foliowana, z uwagami rzymskiego referenta Kongregacji. Na moją prośbę p. dr Müller dał sporządzić fotokopie tych kart, naturalnej wielkości. Otrzymałem je w dniu 12 września 1969 roku.

Fotografie kopii rzymskiej potwierdziły w pełni przypuszczenie, że egzemplarz statutów włocławskich, przesłany do Rzymu, był — jak to zaznaczono już wyżej — jedynie kopią oryginału, i to widać niezbyt staranną. Świadczą o tym nie tylko pozostawione w tekście wolne miejsca, których jeszcze w oryginale nie zdążono uzupełnić, lecz również bardzo obficie i dość dowolnie stosowane przez kopistę abrewiacje, zarówno przez suspensję, jak i przez głęboką kontrakcję, co czasem bardzo utrudnia odczyt, a czasem czyni go zgoła niepewnym. W niektórych wypadkach tekst kopii wykazuje oczywiste przekręcenia i opuszczenia, nie zawsze pozwalające na rekonstrukcję poprawnego brzmienia tekstu przepisu. Poważną luką zawinioną przez kopistę włocławskiego jest opuszczenie w art. 5 De decanis ruralibus całego schematyzmu diecezjalnego z nowym podziałem na archidiaconaty, dekanaty i parafie.

Drobiazgowo skolacjonowanie tekstu w maszynopisie ks. Długosza z fotografiami kopii rzymskiej potwierdziło w całej rozciągłości ustalenie, że maszynopis ks. Długosza w tej formie, w jakiej był przezeń opracowany i nadesłany, nie nadaje się żadną miarą do publikacji. Cała praca dokoła przepisywania i weryfikowania tekstów do druku, dorabiania aparatu edytorskiego i sporządzania maszynopisów musiała przeto być wykonana od nowa. Przy układaniu przypisów rzeczowych, objaśniających liczne osobistości występujące w tekście statutów, oraz nazwy geograficzne życzliwej pomocy udzielił mi ks. prof. dr Stanisław Librowski, dyrektor Archiwum diecezjalnego we Włocławku.

Przypisy pochodzące od wydawcy oznaczone są jego inicjałami w nawiasach prostokątnych [J.S.], zaś przypisy opracowane przez ks. prof. Stanisława Librowskiego oznaczone są podobnie jego inicjałami [S.L.].

Niech mi wolno będzie na tym miejscu podziękować ks. prof. Librowskiemu oraz drowi Müllerowi w Lublinie, jak i pracowni fotograficznej Arch., Bibl. i Muz. Kośc. KUL-u w Lublinie za ich życzliwość i chętną pomoc.

To, że cudze ręce przejąć wreszcie musiały cały wcale nie mały trud edytorski przygotowania do publikacji tego ciekawego i ważnego zabytku polskiego ustawodawstwa partykularnego, celem udostępnienia go badaczom w postaci odpowiadającej wymaganiom nauki, niechaj nie umniejsza w niczym wielkiej dla nauki zasługi odkrywcy tego zabytku, niedawno zmarłego ks. profesora dra Teofila Długosza.

Jakub Sawicki

KS. TEOFIL DŁUGOSZ

Synod włocławski 1612 *

Podając w 1931 r. krótką wiadomość o znalezieniu rękopisu statutów synodalnych włocławskich z 1612 r., zapowiedziałem, że wkrótce je wydám. Stało się inaczej, choć w 1932 r. miałem je prawie już do druku przygotowane. Przy wydaniu staram się trzymać przyjętych zasad w edycjach źródeł nowszych, a więc pisownię imion własnych zachowałem, poza tym stosowałem pisownię obecnie obowiązującą.

Fakt odbycia synodu włocławskiego w 1612 r. był znany. Chodyński w swych „Statuta Synodalia” podał pismo Wawrzyńca Gembickiego, biskupa włocławskiego i kanclerza kor. z dnia 13 kwietnia 1612 r., datowane w Warszawie, zwołujące synod na dzień 22 maja r. 1612, jako też rozporządzenie biskupa Gembickiego co do zbierania od duchowieństwa podatku na rzecz państwa, który na tymże synodzie uchwalono. Wiedziano też w Włocławku, że akta synodu odeszły do Rzymu. Zbierając relacje biskupów polskich do Rzymu, które mieszczą się w Archiwum Kongregacji Soborowej, znalazłem w tece zawierającej włocławskie relacje, rękopis synodu z 1612 r.

Wawrzyńiec Gembicki wysłał akta synodu z 1612 r., jak wynika z jego listu do kardynałów, mieszczącego się w tejże tece, 22 października 1612 r. z Warszawy. W liście tym pisze, że posyła je sub censuram S. S. i kardynałów, którym a S. S. „earum rerum cognitio demandata est” i prosi ich, by akta synodu, „relegant ac ad normam sacrorum canonum pro sua prudentia et pietate corrigant”, obiecując stosować się do poczynionych zmian. Z aktami synodu posłał Gembicki Jana Bieńkowskiego¹, kanonika włocławskiego, dra ob. praw.

Gdy akta synodu nie wracały z Rzymu, przypomniał to Gembicki w liście z 1615 r., wysyłając relację, że przed trzema laty odbył synod, który „ante biennium oblata fuit Amplissimae Congregationi” i bezpośrednio po tym, jakby przyczynę nieodesłania upatrywał w błędach uchwał synodu, dodaje: „omnia tamen ex praescripto sacrorum canonum administrantur”.

Rękopis statutów synodalnych włocławskich z 1612 r. jest papierowy, liczy 6 kart o wymiarze 20 × 32 cm, pismo rękopisu jest drobne, ale staranne, odstępy między wierszami małe, tytuły statutów nie numerowane, zaczął je numerować referent, ale zaprzestał na 8 punkcie. Wyliczając uczestników synodu zostawił pisarz wolne miejsca, na wpisanie brakujących nazwisk, również wolne miejsce zostało na wpisanie nazw

* Odbyty tylko dla części kujawskiej diecezji włocławskiej tj. dla archidiakonatów włocławskiego i kruszwickiego [S.L].

¹ Zmarł w 1621 r. [S.L.].

dekanatów i parafij według podziału, który ten synod wprowadza.

W myśl zasady, by wydawca przez wchodzenie w treść źródła, nie odbierał badaczowi satysfakcji bezpośredniości, nie wchodzę w meritum wartości tych statutów pod względem treści dla poznania czy to sunków w diecezji włocławskiej czy pośrednio polskich w ogóle.

Uwagi referenta spisane na jednej stronie karty z marginesem z lewej strony, wynoszącym 1/3 szerokości karty, obejmują 12 punktów, noszą datę 28 lutego 1613 r. Za tym, że to już jest cały referat, świadczyłby szczegół, że po 12 punkcie jest powtórnie o punkcie 3 tzn. o seminarjach, a punkt 12 dotyczy ostatnich statutów synodu.

J.ll.mi et Rev.mi D.ni

Acta synodi nuper a me habitae sub censuram Sanctae Sedis Apostolicae et Illmarum et Rmarum D.D. Vestrarum, quibus earum rerum cognitio ab ea demandata est, mitto. Ac ab iis, qua par est animi veneratione, peto, ut ea relegant ac ad normam sacrorum canonum pro sua prudentia et pietate corrigant. Mihi certum decretumque est in omnibus authoritati Illmarum et Rmarum DD. Vestrarum obsequi et id ratum habere, quod illae iuditio suo approba[ve]rint. Atque hoc negotium apud Illmas et Rmas D.D. Vestras tractan[dum] r.do d. Ioanni Bienkovic¹, ecclesiae meae canonico et J.U. doctori, committo. Mea autem promptissima officia Illmis et Rmis DD. Vestris defero ac illis omnem felicitatem precor a Deo immortalis.

Datum Varsoviae die XXII. octobris anno MDC.XII.

Illmarum et Rmarum DD. Vrarum

addictissimus servus

Laurentius Episcopus Vladislaviensis
Regni Poloniae Cancellarius

Acta et constitutiones Synodi Vladislaviensis anno Dni millesimo sexcentesimo duodecimo, die 22 mensis maii Vladislaviae celebratae.

In nomine SS. et Individuae Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti Synodus Vladislaviensis anno Dni millesimo sexcentesimo duodecimo indictione decima pontificatus SS^{mi} D.N.D. Pauli divina providentia PP. V octavo pro die 22 mensis maii in ecclesia cathedrali Vladislaviensi legitime congregata.

Praesidente Illmo et R^{mo} D^{no} Laurentio Gembicki Dei gratia episcopo Vladislaviensi et Pomeraniae, Regni Poloniae supremo cancellario. Praesentibus r^{mo} r^{dis} et venerabilibus Francisco Łancki² episcopo Margaritensi, suffraganeo et officiali generali, Jacobo Zadzik³, praeposito,

¹ patrz na str. 199 przyp. 1.

² Franciszek Łancki zmarł jako sufragan włocławski w r. 1617. [S.L.]

³ Jakub Zadzik zmarł jako biskup krakowski w r. 1642. [S.L.]

Alberto Słupski⁴, Baltazaro Miasskowski⁵ Pomeraniae archidiaconis S. T. doctoribus, Matthia Karski⁶ cancellario, Nicolao Brzeziński⁷, Stanisłao Smigielski⁸, Joanne Bienkowski J.U.D., Martino Piechnowski⁹, Martino Koscieski¹⁰, Matthia Sisinio¹¹ S.T.D., Martino Bykowski¹² canonicis eccl[esi]ae cath[edralis] Vlad[islaviensis], Bartholomaeo Gosniewski¹³ archidiac[ono], Stanisłao Ługowski¹⁴ canonico et eccl[esi]ae cath[edralis] Vlad[islaviensis] poenitentiario, Joanne Ługowski¹⁵ cancellario, Bartholomaeo Kobelski¹⁶ parochi Kowaliensi, Joanne Wilkostowski¹⁷, Alberto Teruncio¹⁸, Laurentio Draminski¹⁹ concionatore et poenitentiario, Petro Czernecki²⁰, Matthaео Uminski²¹ eccl[esi]ae collegiatae Crusvicensis canonicis, religioso Martino Byszowiensi Ord. cisterc., Stanisłao Makowiecki abbatis Coronoviensis nuntio, Matthaео Brestensi S.T.D. praeposito hospitalis Brestensis nec non Adamo Wiskitcio vicedecano, Laurentio vicecustode, Felice Novoforensi vicecantore, Leonardo a Wieniec poenitentiario, Simone a Rypin, Sebastiano a Głowno, Alberto Krasiński, Matthaео Kopanicensi, Joanne Wladislaviensi, Stanisłao Blazeo vicariis, Matthia de Krzyskowice, Matthia de Dobiegniew, Andrea Vlad[islaviensi], Thoma Lipnen[si], Laurentio Kucharski mansionariis eccl[esi]ae cath[edralis] nostrae Vladisl[aviensis], Andrea Krąpiewski officiali Bidgost[ensi], Matthia Brzeziński Radzieiowiensi, []^a Barthodzie[je] Chociensi praepositis, Jacobo Brestensi vic[ario] perp[etuo] eccl[esi]ae S. Joannis, Petro Chęciniensi, Raciążnensi, []^b Bobrovnicensi, []^c Gniewkoviensi et aliis sacerdotibus eiusdem diocesis ibidem congregatis.

Et r.^{mus} sacro missae officio pontificaliter peracto et implorata Spiritus Sancti gratia cohortationeque per ipsum illum dominum ad clerum habita et sermone per r.d. Mathiam Sisinium canonicum^d et

^a tu w rkp. wolne miejsce

^b tu w rkp. wolne miejsce

^c tu w rkp. wolne miejsce

^d w rkp. skrót can. [J.S.]

⁴ Wojciech Słupski archidiakon włocławski zmarł po r. 1623. [S.L.]

⁵ Baltazar Miaskowski zmarł jako sufragan włocławski w r. 1632. [S.L.]

⁶ Maciej Karski zmarł w r. 1614. [S.L.]

⁷ Mikołaj Brzeziński zmarł w r. 1622. [S.L.]

⁸ Stanisław Smigielski zmarł w r. 1618. [S.L.]

⁹ Marcin Piechnowski zmarł w r. 1630. [S.L.]

¹⁰ Marcin Kościeski zmarł w r. 1640 [S.L.]

¹¹ Maciej Sisinius (Zyznowicz) zmarł w r. 1625 [S.L.]

¹² Marcin Bykowski, roku śmierci nie udało się stwierdzić [S.L.]

¹³ Bartłomiej Gośniewski archidiakon kruszwicki zmarł przed r. 1640. Z nim rozpoczyna się tu szereg prałatów i kanoników Kolegiaty św. Piotra i Pawła w Kruszwicy. [S.L.]

¹⁴ Stanisław Ługowski zmarł w r. 1620. [S.L.]

¹⁵ Jan Ługowski zmarł w r. 1641. [S.L.]

¹⁶ Bartłomiej Kobelski vel Kobyłski zmarł około r. 1635. [S.L.]

¹⁷ Jan Wilkostowski zmarł około r. 1620. [S.L.]

¹⁸ Wojciech Teruncjusz, roku śmierci nie udało się stwierdzić. [S.L.]

¹⁹ Wawrzyniec Dramiński zmarł w r. 1616. [S.L.]

²⁰ Piotr Czernecki zmarł po r. 1617. [S.L.]

²¹ Mateusz Umiński zmarł po r. 1618. [S.L.]

cont[ionatorem] eccl[esiae] Vlad[islaviensis] subsequuto synodo celebrandae dedit principium, postquam em[iss]am professionem fidei ad tractatum et consultationes de cultu divino propagando [] d, ecclesiastica restituenda progressus est. Haecque decreta et constitutiones ex consensu VV. capituli et totius cleri constituit et ordinavit. [fol.68v].

[1] De professione fidei

Quamvis non dubitet synodus omnes et singulos sacerdotes tam in susceptione ordinum quam in beneficiorum suorum acceptatione professionem iuxta praescriptum bullae Pii pp. V. fecisse obedientiamque Christi vicario pontifici Romano vovisse et iuravisse, agnoscens tamen totius spiritualis aedificii fundamentum fidem esse, sine qua impossibile Deo placere est, nihilque Ecclesiae Dei sanctum et salutare, firmum et stabile nedum cogitari, sed nec et perfici possit, omnes et singuli praesenti in synodo congregati Concilii Tridentini decretum praescriptum emisissent seque in unione et obedientia sanctae Matris Ecclesiae catholicae eiusque vicarii pontificis maximi Pauli V. feliciter moderni permansuros omnes haereses et schismata detestantes promiserunt.

[2] De seminario

Cum ex seminariis litteratoriis multi operarii idonei ad curam animarum obeundam et Ecclesiam Dei iuvandam prodire soleant et hactenus in diocesi hac nostra ob certas causas et difficultates seminarium institutum non fuerit, sed in diocesi Posnaniensi alumni gimnasii non exiguis impensis alerentur et instituerentur et parum inde incommodi ad hanc diocesim redundaret, statuimus et decernimus, ut tandem circa nostram cathedram Vladislaviensem iuxta praescriptum ss. Concilii Tridentini seminarium erigatur, ubi tamquam in diocesi propria, cuius servitio sunt addicti, officia divina consuescant. Et in nostro venerabiliumque fratrum nostrorum tam canonicorum quam aliorum praesbyterorum conspectu tanto melius ad omnem pietatem partim per exempla, partim per assiduas monitiones informentur. Et ut eo celerius ad eam seminarii institutionem manus admoveantur aedificiaque commoda et idonea excitentur, provisores fabricae seminarii rdum d. Franciscum Łacki episcopum Margaritensen, suffraganeum officialemque nostrum Vladislaviensem, et rr. dd. Baltazarum Miaskowski Pomeraniae et Bartholomaeum Gosniewski Crusviciensem archidiaconos constituimus. Quibus commitimus, ut exactis seminarii omnibus proventibus et redditibus cimentoque et lateribus aliisque rebus ad dictum opus perficiendum necessariis comparatis, aedibus et habitationibus pro usu et commoditate adolescentum ibidem instruendorum iuxta dispositionem nostram extruendis primo quoque tempore incumbant, quod tandem iuxta normam Sacri Concilii Tridentini seminarium iuxta cathedram Vladislaviensem clericorum commode institui et erigi possit. [fol. 69]

d, tu w rkp. wolne miejsce

[3] De iudicibus delegatis

Ad causas a Sede Apostolica committendas iuxta decretum Sacri Tridentini Concilii synodus deputat rr. dd. Albertum Słupski Vladislaviensem, Baltasarum Miaskowski Pomeraniae archidiaconos S.T. doctores, Matthiam Karski cancellarium et Joannem Bieńkowski U.J.D. canonicum Vladislaviensem, utque brevitati litium decidendarum studeant nec dilationibus longioribus lites protrahant, admonet.

[4] De examinadoribus

Ad examinandos praesentatos ad parochiales ecclesias iuxta praescriptum Sacri Tridentini Concilii eligimus et designamus rr. dd. Albertum Słupski Vladislaviensem, Baltasarum Miaskowski Pomeraniae archidiaconos S.T. doctores, Joannem Bieńkowski J.U. D., Matthiam Sisinium S.T.D. Vladislaviensem, Stanislaum Ługowski Crusviciensem canonicos et poenitentiarium Vladislaviensem, eos tamen monemus et hortamur, ut a forma praescripta a Concilio Tridentino non recedant.

[5] De decanis ruralibus

Magno et salubri consilio antiquitus institutae sunt congregationes decanatum ruralium et a praedecessoribus nostris in certum ordinem redactae, verum quod haecenus intermissae fuerint, easdem in usum reducere et ex paucioribus plures constituere cupientes hos decanatus: Vlad[islavia], Bobrowniki, Kowale et Brestiam in Crusvicensi, Koszelen[si], Gniewkovien[si] praepositurae archidiaconatibus — — quibus ecclesias, quae sequuntur, adiungimus — —

Tenebuntur autem decani praedicti singulis annis duas congregationes suorum parochorum indicere et celebrare: unam post dominicam Conductus Paschae, alteram vero quarta feriis post festum Omnium Sanctorum proximis. Ad quas omnes parochi seu vicarii et commendarii approbati convenire teneantur sub poena duorum florenorum Polonicorum a nobis seu officio nostro exigendis et in usus pios erogandis. In quibus quidem congregationibus celebrandis id potissimum agere debebunt, ut scandalis quibuscunque eant obviam et in occurrentibus ecclesiarum negotiis et necessitatibus mutuas deliberationes [fol. 69v] et consilia instituant. Ete si forsitan aliqui in vita scandalosi et excessivi fuerint reperti, a decano corripiantur. Quod si graviores auctoritatem aliquis excessus expostulaverit et moniti respicere neglexerint, ad nos seu officium nostrum deferantur. Praeterea dabunt operam, ut earum vel a praedecessoribus nostris constitutionibus synodalibus de vitae honestate et moribus sacerdotalique officio ac ministeriis ecclesiasticis

^e na marginesie tu gwiazdka umieszczona przez referenta Kongregacji.

digne et laudabiliter obeundis cultuque divino peragendo edita vel a nobis in synodo moderna repetita et insinuata sunt, imprimis diligenter perlegantur et ad executionem deducantur. De singulisque eorum, quae antiquis articulis adiungenda existimavimus, admoneantur et si fortasse aliqui negligentes fuerint, adnotentur et ad nos vel officium nostrum deferantur.

[6] De baptismo

In administrando sacramento baptismi formam praescriptam libri ceremonialis seu Agendae provinciae r.d. Povodovii usu receptae sequantur illudque praeterquam in ecclesia, nisi aliud necessitas exposulaverit, non conferatur, verbaque integre et distincte ac continue patronis duobus ad summum, tam masculini quam faeminei sexus iisque catholicis, non tamen excommunicatis et monachis, adhibitis, proferant, ^f inter quos et baptizatum et baptizantem patremque et matrem tantum et non plures spiritualem cognationem duntaxat contrahi ibidem inculcent. Ac insuper populum praesertim vero mulieres, quae obstetricandi officio funguntur, instruere et informare satagant, quomodo infantes recens utero editos, cum ob imminens mortis periculum ad ecclesiam deferri non possint, baptizari debeant, nempe ut ter aquam lustralem, deficiente vero, ipsa naturali caput infantis profundant verbaque ea proferant: ^g Ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Ab illis vero nominationis verbis: Ego te nomino etc. tanquam pravo abusu ab ignaris et superstitiosis mulieribus introductis abstineant, alioquin acriter corripiantur.

[7] De praedicatione verbi divini

Studeant diligenter parochi, ut iuxta synodi Vladislaviensis diocesanae per p.m. episcopum Hyeronimum Rozrazewski editae praescriptum praedicationis munus obeant et non nisi probatis autoribus utantur. Anxiles fabulas et commentitias quasdam historias in concionibus referre minime audeant, sed potius totius evangelicae expla [fol. 70] nationem doctrinae ex Scripturis Sacris librisque ss. patrum desumant vitiaque et peccata populi corripiant. Si qui vero rudiores fuerint nec tantum ingenio ac memoria poleant, ut propria industria et iudicio sermones ad populum facere non possint, ex postylla^h seu concionibus Jacobi Vuiecii vulgari idiomate edita, quam nos denuo una cum Cathechismo Romano recudi curabimus, singulis dominicis et diebus festivis sermones

^f na marginesie tu gwiazdka umieszczona przez referenta Kongregacji.

^g na marginesie tu gwiazdka umieszczona przez referenta Kongregacji.

^h „postylla” podkreślone przez referenta Kongregacji.

habeant. Praetera iuxta Catechismum Sacri Concilii Tridentini certis anniⁱ temporibus fidei et religionis christianae dogmata fidelibus exponant ita, ut ultra Evangelii explicationem aliquam particulam catechismi explicandam sibi sumant. Quod opus tanto maiore utilitate et profectu animarum perficerent, si a dominica Epiphaniae ad Quadragesimam in 2da parte concionis in explicatione Decalogi versabuntur et in Quadragesima poenitentiae et Eucharistiae vim, praestantiam et utilitatem explanabunt, tempore Paschali baptismi, confirmationis et extremae unctionis doctrinam proponant; circa Pentecosten Orationes dominicae ac demum post Trinitatis festum in expositione Symboli Apostolorum inque reliqua fidei christianae doctrina occupabuntur.

[8] De confessionibus.

Confessiones audituri omnes parochi seu quibus ea cura incumbit, summa modestia et animi puritate induti superpellicio et stolla id opus divinum perficiant conscientiasque poenitentium diligenter examinent, cuius status et conditionis sint, qui confitentur, exquirant singulaque delicta ipsorum personis et officiis usitata rimentur. Admonentque, ut integre et syncere sua peccata detegant de iisdemque cum proposito amplius non peccandi doleant alioquin nullam et sacrilegam ipsorum confessionem esse demonstrant. Cum rudioribus autem et iis, qui ad enarrationem singulorum peccatorum minus parati accesserint, ita agant, ut etiam illis confessionis generalis recitatione et Decalogi praeceptorumque Ecclesiae inculcatione praeaeant. Et si in aliquo horum delictorum offenderint, interrogent cogitationes etiam ipsorum peccatorum ad ipsum consensum, delectationem et operis externo affectu et machinatione pervenientes, quod peccati mortalis reatu non careant, inducant, circumstantiasque peccatorum species mutantem vel crimen ipsum aggravantes inquirant et iuxta qualitatem culpae et excessuum paterna admonitione adhibita et remediis salutaribus propositis, quibus instructi occasiones et irritamenta peccatorum refugiant. Absolutionis gratiam impendentes, eosdem hortantes, ut saepius conscientiam suam excutere peccataque confiteri et sacram Eucharistiam percipere ad tollendam tantò celerius peccandi consuetudinem insidiasque et machinationes demonum fugiendo studeant. Ceterum magna prudentia casus peccatorum expendant et si quos in bulla Coenae Domini summo pontifici et Sedi Apostolicae aut episcopali iurisdictioni reservatos compererint, poenitentes occultos summa [fol. 70v] dexteritate ad alios confessarios, quibus id beneficii a nobis in nostris casibus indultum sit, publicos vero ad ecclesiam nostram cath[edralem] remittant ad suscipiendam spontanea voluntate poenitentiam publicam, quod tanto celerius divinam iram placent et poenas gravissimas sibi imminentes eva-

ⁱ annis *rkp.* [J.S.]

dant, paterne et cum summa animi compassione adhortentur.^j Caveant porro, ne concubinarios notorios et eos, qui occasiones peccatorum non amovent et in iisdem sordibus volutantur, absolutionem impertiant. In casu vero restitutionis videlicet debitores, usurarios, incendiarios, raptores virginum, bonorum occupatores, praedatores, fures non audeant absolvere, nisi prius ultra poenitentiam sibi iniunctam damnorum et iniuriarum qualitate excussa iis, quorum interest, satisfacere curaverint. Quod quidem universis sacerdotibus diocesis nostrae iniungimus et interdiciamus. Ut autem pudori sexus muliebris hac in causa consulatur, curent parochi ex elemosynis et oblationibus primo quoque tempore confessionalia in publico et aperto loco cancellis tamen distincta extrui, ad quod opus perficiendum parochiani nobiles ipsorum cohortatione facile adduci poterint.

[9] De matrimoniis.

Matrimonia non nisi a propriis parochis praesentibus seu ab illis licentiam habentibus de libero et mutuo consensu contrahentium et potius in locis sacris ecclesiisque, quam domibus profanis, praemissis ternis denunciationibus idque temporibus a iure permissis, consanguineitatis tamen et affinitatis vinculo impeditos in gradibus a Concilio Tridentino prohibitis, nisi dispensationem apostolicam habuerint, ad matrimonium non admittant, multominus vagos et ignotos homines, nisi diligenti per nos seu officiales nostros de statu ipsorum inquisitione facta et ab ipsis potestate habita, coniungere audeant. Sponsoque, antequam contrahant, ad minus tribus diebus ante matrimonii consummationem ad digne percipiendam sacramenti gratiam per expiationem suorum peccatorum, Eucharistiae sacramentum se praeparent ad individuamque concordem societatem prolisque, si quam susceperint, in fide catholica et bonis moribus educationem sedulo adhortentur.

[10] De metriculis baptizatorum et contrahentium.

Metricularum libros bene compactos et recto ordine conscriptos tam baptizatorum eorumque parentum et patrinorum, quam matrimonia contrahentium [fol. 71] et ibidem testium interessentium, ubi nomina et cognomina singulorum annusque, mensis et dies baptizmi collati quam contractus matrimonialis habiti annotentur, habeant et apud se diligenter custodiant sub poena 3 marcarum et aliis poenis per nos vel officiales nostros infligendis.

^j cały ten ustęp od słów „et si quos in bulla” do „adhortentur” zakreślony na marginesie i podkreślony przez referenta Kongregacji.

[11] De doctrina christiana.

Desiderat omnino synodus, ut parochi saltem dominicis et festis diebus pueros in singulis parochiis fidei rudimenta iuxta catechismum puerorum idiomate vulgari editum docere studeant praesertim tempore meridiano, quod et populus alioquin rudior facilius ad mysteria fidei cognoscenda instrui possit.

[12] De regularibus excessivis.

Magnam perturbationem afferre solet ecclesiis importuna temeritas quorundam regularium mendicantium, qui contra Concilii Tridentini decretum²² nulla habita et obtenta licentia lociordinarii hominum tam secularium quam ecclesiasticorum confessiones excipiunt. Et insuper tempore Paschatis absque licentia parochi quibusvis hominibus promiscue tam in parochialibus vacantibus quam in oratoriis secularium sacramenta administrant. Ideo statuimus, ne in posterum regulares cuiuscunque ordinis id facere praesumant sub poena in Concilio Tridentino descripta, quam volumus in illos exequi et tanquam contra delinquentes extra monasterium iuxta bullam Clementis VIII²³ procedere. Item, ut ad publicas processiones vocati accedant, censurasque et processus nostros seu officialium nostrorum ac supplicationes pro necessitatibus publicis institutas promulgent festaque indicta in synodo provinciali celebrent, serio praecipimus et monemus.

[13] De oleis sacris.

Olea sacra teneantur omnino omnes parochi et alii curam animarum gerentes infra duas hebdomadas post festum Paschatis idque in congregationibus ruralibus a dictis decanis ibidem praesidentibus recipere.^k Ipsi autem decani a cathedrali nostra eadem petere et amplioribus vasculis recondere et implere debebunt, ut unicuique ecclesiae pro administrandis extremae unctionis et baptizmi sacramentis sufficiant, alioquin contra negligentes poena pecuniaria duarum marcarum Polonicarum in usus pios convertendarum per officialem nostrum procedatur, et nihilominus ad ea recipienda et habenda opportunis remediis compellantur. [fol. 71 v].

²² Sess. 6 de reform. cap. 3; Sess. 25 de regularibus et monialibus cap. 14. [J.S.]

²³ Konstytucja Klemensa VIII „Suscepti muneris” z dnia 23 II 1596 r. [J.S.]

^k Zdanie oznaczone przez referenta gwiazdką na marginesie.

[14] De dedicationibus.

Cum non sine scandalo contingat plerosque parochos, commendarios seu vicarios ad dedicationes seu publicas nundinas et mercatus relictis propriis ecclesiis confluere ibidemque commessionibus et aliis occupationibus secularibus vacare et non sine iactura animarum et negligentia curae parochialis diutius commorari, id in posterum ne fiat, sub poena 3 marcarum Polonicarum per officiales nostros ab iis exigenda interdiciamus et prohibemus.

[15] De publicatione bullae Coenae Domini.

Reperiuntur multi homines seculares, qui nullam penitus cognitionem eorum delictorum habeant, quae vel in bulla Coenae Domini summis pontificibus vel de iure communi S. Sedi Apostolicae episcoporumque iurisdictioni reservantur, unde maxima scandala et absurda invecta sunt in Ecclesiam Dei, quod plerique iis poenis obnoxii imperitioribus sacerdotibus confiteri et ab illis absolutionem nonnullorum obtinere consueverunt. Ut igitur ea atrocitas criminum omnibus Christi fidelibus melius innotescat et vetus disciplina et autoritas Ecclesiae resuscitetur, volumus in posterum, ut omnes parochi et alii curam animarum gerentes non solum tempore Adventus et Quadragesimae, verum etiam quando usus et occasio tulerit populusque ad ecclesias frequentior fluxerit, praedictam bullam Coenae Domini et alios casus reservatos cum Apostolicae Sedi tum iurisdictioni episcopali, et alias poenas, interdicta et censuras ecclesiasticas lingua vernacula, qua a nobis imprimi et edi curabuntur, distincte et summa diligentia in concionibus explicant et promulgent, praesertim vero ea, quae concernunt violationem iurisdictionis ecclesiasticae bonorumque, proventuum et iurium usurpationes, occupationes, censurarum contemptus et alia huiusmodi delicta, ad quarum perpetrationem procliviorum populum cognoverint, quae et in certis et eminentioribus suarum ecclesiarum locis, ut omnibus pateant et sint exposita, affigere teneantur.

[16] De publicando capitulo: Omnis utriusque sexus.

Capitulum Concilii Lateranensis: Omnis utriusque sexus etc., quod in agendis provincialibus descriptum extat, singulis Adventus et Quadragesimae dominicis publicent parochi admoneantque populum hoc praeceptum ecclesiasticum neminem adimplere posse, nisi eum, qui sacerdoti proprio seu de licentia ipsius alicui alteri a nobis tamen approbato circa festum Paschatis nempe a Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis inclusive, nisi aliud fortasse confessario ipsius videretur, confessionem peccatorum suorum fecerint ¹-et Eucharistiae sacramen-

tum perceperint.—^m Et interea interdicimus omnibus regularibus cuiuscunque ordinis, ne parochiae alienae hominibus infra hoc tempus sine priorum pa[fol. 72]rochorum consensu poenitentiae sacramentum administrent. Quo autem facilius et certius constare possit parochis, utrum aliquis huic praecepto Ecclesiae satisfacit vel non, singulorum confitentium nomina per singulas suas parochias connotent et quos ab ipsis vel aliis ex ipsorum poenitentia, approbatione nostra, dictis temporibus Paschatis sacramentis poenitentiae et Sacra Eucharistia refectos non percepisse cognoverint, eosdem nobis seu officialibus nostris infra unius mensis spatium deferant nominatim iuxta praescriptum praedicti Concilii puniendos. Si qui tamen interea ex hac vita decesserint, ad ecclesiasticam sepulturam nolumus admitti idque diligenter inculcent, praeccepti huius praevicatores neque in locis sacris, neque in ecclesiis locum sepulturae habituros.

[17] De commendis abrogandis.

Invalescit prava et perniciosa consuetudo a quibusdam secularibus, ut patroni seculares sub praetextu iurispatronatus ecclesiarum parochialium vacantium fundus et redditus sibi temere usurpare et in proprios usus convertere audeant ac interea exigua mercede constituta quosdam presbyteros ad curam animarum exercendam sibi et subditis suis adsciscant commendasque variis praetextibus emendicent. Unde contigit, ut et incerti suarum sedium presbyteri negligentius suum munus obeant et interim res et bona ecclesiarum tanta diuturnitate temporis occupata sensim illorum dominio et proprietati addicantur. Itaque praesentis synodi auctoritate prohibemus, ne in posterum eiusmodi commendae nisi ad sex mensium spatium et ex evidenti causa et necessitate ac iis duntaxat, qui ad munus parochiale idonei fuerint, concedantur. Quo quidem elapso tempore teneantur patroni idoneos sacerdotes nobis praesentare et sub poena excommunicationis in Concilio Tridentino descripta bona occupata restituereⁿ, quo nomine tam per privatas litteras, quam edictum publicum admonendos esse decrevimus, caeterisque parochis et beneficiatis in bonis et redditibus ecclesiarum et beneficiorum suorum a quibuscunque personis occupatis recuperandis operam nostram offerimus, procuratoribus nostris et causarum promotoribus proprio sumptu in usum parochorum egentium constitutis.

[18] De deserentibus sua officia.

Cum non deceat eos, qui certum ministerii locum, quem^o per promotionem et ordines assecuti sunt, temere deserere et per varias dioce-

^{1-m} w rkp. opuszczone, dopisane tą samą ręką na dolnym marginesie [J. S.]

ⁿ Zdanie to oznaczone przez referenta gwiazdką na marginesie.

^o wyraz ten w rkp. podwójnie. [J. S.]

ses cum scandalo divagari, statuimus, ut de caetero officiales nostri, qui ad provisionem [fol. 72 v] tam ecclesiae cathedralis quam collegiatae ad altaria, capellas, mansionarias et vicariatus et subsidium curae spiritualis sunt assumpti, sine licentia nostra nulla causa legitima excusante beneficia et vicariatus suos deseruerint, tanquam profugos iuxta Concilii Tridentini praescriptum etiam praemissa per edictum publicum in loco parochiae seu beneficii affigendum et publicandum [monitione]^p usque ad suspensionem et excommunicationis poenam procedant suosque processus et sententias in illis diocesis, ubi commorantur, publicent, vigoreque laudi istius et statutorum synodaliū per ecclesiasticos iudices illius loci debitae executioni demandari curent.

[19] De iurisdictione in seculares exercenda.

Cum eo usque gravissimorum criminum et delictorum licentia et impunitas processerit, ut passim seculares homines adulteria publica, usuras, raptus, violationes virginum, incestus, sacrilegia, homicidia et notoria periuria ac caetera eiusmodi flagitia committant et in eis cum summo scandalo insordescant, decrevit synodus, ut contra huiusmodi facinorosos, cuiuscunque praeminentiae fuerint et conditionis, antiqua iurisdicatio ecclesiastica exerceatur censuraeque et poenae []^q canonicis praescriptae, etiamsi brachiumulare exequutioni iuxta antiqua statuta regia facere non curaverint, omni diligentia et zelo extendantur. Aderit Deus ipse vindex scelerum et iustas poenas exiget.

[20] De bombardis non inferendis in ecclesiam.

Ingravescente morum corruptela et audacia ac impunitate eo res devenit, ut seculares homines contra omnia iura divina et humana cum maxima irreverentia ecclesiarum et locorum sacrorum armis et schopeis instructi, quorum tantum in bellis contra hostes christiani nominis usus esse deberet, ecclesias ingrediantur et ibidem valde irreligiose circa missarum celebrationem et alia officia divina versentur. Itaque, ut hic abusus et irreverentia domus Dei, quam omnis decet sanctitudo et securitas, de caetero tollatur, constituimus, ne cuiquam personae quavis autoritate et dignitate praefulgenti huiusmodi bombardas sive publice sive occulte sub poena excommunicationis, cuius absolutionem nobis reservamus, in ecclesias introire liceat, quin potius, ut primo quoque tempore huiusmodi nostrum decretum in ecclesiis quibuscunque collegiatis, regularibus, parochialibus publicetur et ad exemplum ecclesiae nostrae cathedralis tabellae eiusmodi cum ea verborum inscriptione: „Huc non licet cum bombardis sub poena excommunicationis introire”

^p *wyraz ten lub podobny opuszczony w kop. [J. S.]*

^q *w rkp. pozostawione wolne miejsce*

ad valvas eiusdem^r affigantur. Et pro concionibus enormi[fol.73]tas tanti facinoris uberius populo explicetur, praecipimus et monemus.

[21] De vagis sacerdotibus

Nullus parochialis seu alicuius ecclesiae rector seu vicarius aut commendarius quemlibet sacerdotem tam regularem quam secularem sine litteris dimissoriis et commendaticiis^s ad missarum celebrationem aliaque divina officia obeunda, nisi is a nobis seu officio [nostro]^t approbatus fuerit, sub poena arbitraria admittant, cum plerumque eiusmodi criminosos, excommunicatos, suspensos et aliis censuris innodatos metu poenae in alienas dioceses diffugere et dilabi sit compertum.

[22] De locationibus

Rectores ecclesiarum parochialium et conventualium, quibuscunque cura animarum a prima fundatione incumbit, ne bona seu redditus et proventus beneficiorum suorum secularibus personis sine assensu et approbatione lociordinari locent aliosque contractus ratione decimarum ineant, cum compertum sit eiusmodi locationes in detrimentum ecclesiarum et praeiudicium suorum successorum fieri et multis litibus ac difficultatibus implicatas et iure pro eis vindicandis agere teneantur^u.

[23] De inventariis conficiendis defunctorum parochorum

Ut via et occasio direptioni, quae post mortem parochorum secularibus personis oboriri solet, praecludatur, statuimus, ut officiales, si non longe abfuerint, alioquin decani vel viciniore parochi aut commendarii inventaria demortuorum parochorum quorumcunque conficiant illisque in mortis articulo existentibus adsint ac eos sacramentis tam Eucharistiae quam extremae unctionis et orationibus commendationi animae servientibus ac aliis piis officiis prosequi ac demum honeste sepeliri curent. Quod negotium dd. decanis ruralibus commissum ac eo nomine fraternitates sacerdotum iuxta morem diocesis Cracoviensis institui volumus.

[24] De legatis

Non licet cuiquam parochi, vicario, commendario seu alteri quocunque titulo beneficiato legata et eleemosynas sive in vita sive in extrema

^r eandem *rkp.* [J. S.]

^s commendatiis *rkp.* [J. S.]

^t *brak w rkp.*

^u teneatur *rkp.* [J. S.]

voluntate alicui^v ecclesiae, altari seu pio loco relicta pro arbitrato suo disponere et in usus placitos collorare absque consensu [nostro]^w seu officialium nostrorum, qui, ut volun[fol. 73v]tati legatariorum satisfiat, peculiari ordinatione, quam ecclesiae sequi teneantur, cavebunt, et nihilo minus [si quae]^x eiusmodi eleemosynae largitiones ecclesiis hactenus collatae sunt, rationem exigant earundem accuratam.

[25] De synodis dioecesis Vladislaviensis recudendis

Cum multa sint salubria decreta praedecessorum nostrorum in synodis dioecesanis de doctrina fidei catholicae propaganda, cleri et populi moribus reformandis, administrandis sacramentis et aliis officiis divinis et muneribus ecclesiasticis digne et ex usu Ecclesiae S. Romanae administrandis edita universo clero certe nota et familiaria esse expediat, nec possit huic synodo ob prolixitatem eorum inferri, ad petitionem universi cleri huius dioecesis, quo facilius in animarum cura instructor esse possit, praedictos synodos, praesertim Rozrazevianam ac item Epistolam pastoralem p.m. Card. Macieiewski, archiepiscopi Gnesnensis ad parochos r.^{mus} in Polonicum idioma transferri curabit.

His decretis cum consensu totius v^{lis} capituli et cleri editis et promulgatis contra absentes quoscunque etiam dd. abbates Olivensem et Pelplinensem^y nec per nuntios legitime [se excusantes per censuras]^z reverendissimus animadvertendum decrevit.

Postea auditae sunt querellae ab archidiaconis contra excessivos propositae, qui convicti fuerint delictorum, ad poenitentiam sunt deputati et reliquae^{aa} inter nonnullos differentiae certis commissariis iudicibus decidendae sunt commissae.

Deoque actis gratiis et orationibus persolutis iuxta Ceremoniale Romanum synodus est soluta et clerus universus in benedictione dimissus.

UWAGI REFERENTA DO SYNODU WŁOCŁAWSKIEGO z 1612 R.

Die 28. Februarii 1613.

Sinodus Vladislaviensis.

1. An debeat enuntiari: decreta ista facta de consensu capituli et cleri?
2. Forte addendum: eiusque successorum?
3. Deputati ad seminarium debent esse de corpore capituli: C.T. „cum

^v „alicui” podkreślone przez referenta Kongregacji.

^w brak w rkp.

^x w rkp. wyrazy nieczytelne. [J. S.]

^y Peplinensem rkp. [J. S.]

^z w rkp. kilka wyrazów nieczytelnych [J. S.]

^{aa} reliqui rkp. [J. S.]

consilio duorum canonicorum seniorum et graviorum, quos ipsi elegerint”.

4. Iudices debent esse doctores. C.T. 23, 18. 25. 9.
5. Dubitandum, an istud ceremoniale, quod non videmus, sit confirmandum.
6. Ista postillae a nobis non fuerunt visae, sed credendum, non proponi nisi catholicas et probatas ab episcopo catholico.
7. Haec instructio confessionis est bene consideranda, an videlicet non servata ista forma sit nulla absolutio, vel potius absolutio teneat, sed confessarius peccat contraveniendo.
8. De doctrina cristiana vide C.T.
9. Non videtur iuridice pro ecclesia,
 P^o quia patroni debent infra quatuor menses praesentare, 2° quia non ipsi, sed episcopus debet interim oeconomum constituere, nam quid sint istae comendae et quomodo fiant, non intelligo.
10. Videtur aliquid deesse.
11. Videtur esse contra utilitatem et libertatem ecclesiarum.
12. Hic addendum: prout de iure, ne confirmatio nostra possit praetendi dedisse iurisdictionem, si forte nominati documenta exarassent.
3. Item circa seminarium vide Sess. 23. c. 18. vers.: Quae omnia. et eius, et quis.

Nam deputati ad instituendum seminarium circa gubernium debent esse duo canonici eligendi ab episcopo. vers. Quae omnia; ad fabricam et ad taxationem duo de capitulo et duo de clero civitatis, duo alteri ab episcopo, duo alteri a capitulo et clero eligendi.